

Nová velká kniha etikety

© Ladislav Špaček

Text na přebal:

Kniha je univerzální průvodce různými společenskými událostmi. Seznamuje čtenáře se všemi formami společenského styku, se správným řešením společenských situací, s pravidly jednání jak doma, tak v cizině. Množstvím informací a rad překonává všechny dosud vydané příručky společenského chování. Poskytuje praktické návody, jak se chovat ve společnosti, v kanceláři, na ulici i doma, jak správně stolovat, jak se oblékat, jak se chovat na recepci, na banketu, jak připravit návštěvu ústavního činitele, jak jednat se zahraničními partnery. Vychází ze soudobého pojetí etikety a protokolu. Je nezbytnou pomůckou pro školu, úřad, firmu i rodinu.

Druhé, doplněné a rozšířené vydání vychází ze změn, jimiž česká společnost prochází. Je obohaceno o nové trendy v oblékání, o další typy společenských akcí, o bohatší přehled forem stolování. Kniha má dvojnásobný rozsah oproti prvnímu vydání. Doplněné a rozšířené pasáže přivítají manažeři, vedoucí pracovníci úřadů a institucí, diplomaté, učitelé, studenti a rodiče.

Jak se zdravíme

Pozdrav by měl vyjádřit radost nad shledáním s druhým člověkem. Proto si lidé přejí všechno dobré: dobrý den, dobrý večer, pěkný víkend. Zdravíme všechny známé, i ty, které známe jen od vidění, alespoň úklonou hlavy a úsměvem. Zdravíme i neznámé v prostředí, kde jsme sami, např. na lesní cestě nebo v chodbě domu, ale také když vstupujeme do menší místnosti, kde náš příchod neujde pozornosti, jako je čekárna u zubaře, kupé ve vlaku, školní třída, malý obchod. Nezdravíme při vstupu do rozlehlé haly, jako je nádražní hala, supermarket, hala letiště. Více se zdraví na vesnici než ve městě. Městské prostředí je anonymnější, lidé se zdraví mnohem méně než na venkově nebo

v přírodě. V tramvaji či metru se nezdraví, ale ve venkovském autobuse už pozdravíme. V lese osamělého turistu pozdravíme, ale na noční městské ulici osamělého chodce nikoliv. Potkáme-li téhož člověka několikrát za den, už se nezdravíme, ale jen úklonou hlavy a úsměvem dáme najevo, že se vidíme. Stejně se pozdravíme přes ulici, v okně, v autě, v nádražní hale na větší vzdálenost.

Při zdavení vyjmeme ruce z kapes, případně cigaretu nebo doutník z úst. Pozdravit musíme nahlas a zřetelně, aby bylo zřejmé, co vlastně říkáme. Díváme se do očí. **S pozdravem je vždy spojen úsměv, jinak vyznívá neupřímně.**

Kdo pozdraví první? **Společensky méně významná osoba zdraví jako první.** Významnější osoba musí mít možnost se rozhodnout, s kým se pozdraví a s kým ne, (i když jen teoreticky, protože neodpovědět na pozdrav, stejně jako nepřijmout nabízenou pravici, je hrubá urážka). **Zdraví muž ženu, mladší staršího, podřízený nadřízeného. Zdraví jako první ten, kdo přichází ke skupině lidí. Ve skupině zdravíme nejdříve starší osoby a ženy, pak mladší a muže, zdravíme nejdříve cizí osoby, pak své přátele. Dále zdraví první ten, kdo vstupuje do místnosti, ty, kteří v ní už sedí.** Někdy podřízení řeší dilema, zda by měl pozdravit jako první šéf, který vchází do jejich kanceláře, nebo oni jakožto společensky méně významné osoby. Žena řeší, zda by měla jako podřízená zdravit nadřízeného mladého muže. Jsme-li na pracovišti, jsou podřízení zavázáni zdravit jako první bez ohledu na pohlaví a věk. Šéf má právo to vyžadovat, ale...přesto by šéf neměl opouštět svoji mužskou galantnost a měl by zdravit všechny ženy, starší muže a jako první při vstupu do místnosti. Ale nejsou všichni šéfové gentlemani, a pak podřízeným nezbyvá, než aby po půlvtéřině čekání pozdravili šéfa sami. Nejhorší je vyčkávat tak dlouho, až si toho obě strany všimnou, to je nezapomenutelná chvíle. Chceme-li předcházet trapasům na obou stranách, řídme se pravidlem „pozdravit jako první“ a rázem je po problému. Může to udělat i žena vůči muži a hned při příštích setkáních uvidí, jak se muž bude snažit být tentokrát rychlejší.

V Anglii před lety platilo, že když žena na ulici potkala muže, lehkou úklonou hlavy mu dala najevo, že ji smí pozdravit. Pán pak mohl přistoupit, sejmout klobouk a říct: good morning, madam. Teprve pak mu dáma odpověděla: good morning, sir.

Vstoupí-li nadřízený do místnosti, měli by podřízení vstát. Jestli ovšem šéf přichází do kanceláře několikrát denně, podřízení nevstávají, jen zvednutím hlavy nebo úklonou dají najevo, že šéfa berou na vědomí, a postaví se jen ten, koho vedoucí osloví. S nadřízeným se hovoří jen vestoje, ledaže by nás vybídl, ať si sedneme.

Dříve patřilo k pozdravu u mužů i smeknutí klobouku. Podle míry úcty se klobouk buď smekl, nebo se stačilo jen dotknout okraje klobouku dvěma prsty. Máme-li na hlavě sportovní čepici, nesmekáme ji, jen se hlavou lehce ukloníme.

Podáváme ruku

Proč si podáváme při pozdravu ruku? Naši prapředkové tím naznačovali, že v ruce nedrží zbraň, že přicházejí v míru a přátelství. Proto má i běžné potřesení rukou svou symboliku a musí dodržovat určitá „pravidla čistoty“.

Ruce si nepodáváme přes překážku, např. přes stůl, nebo „do kříže“ s dalším párem. Přátelské gesto, jakým je podání ruky, doprovodíme úsměvem a pohledem do očí. **Muž při podávání ruky vždy stojí, sedí-li, vstane.** Nestací se jen nadzdvihnout a s přihrbeným tělem naznačovat, že tohle je maximum, co jsem „kvůli vám ochoten udělat“. Musíme stát zpříma.

Dlaň je mimořádně citlivá, proto silně vnímáme různé odchylky od přirozeného podání ruky, např. když nám někdo podá ruku jako leklou rybu. Stisk ruky má být krátký, pevný, nemá trvat déle než vteřinu. Nevhodné jsou familiární doprovodné projevy – stisk předloktí druhou rukou, poplácávání po zádech, dlouhé, až nekonečné třesení rukou, které uvádí partnera do rozpaků. Vůči ženě je takový postup zcela nemístný a místo přátelského pozdravu ji zaskočíme zjevným obtěžováním.

Ruce při pozdravu musejí být čisté, nepodáváme ruku v sádře nebo v lyžařské rukavici. Lidé, kteří pravou ruku nemají nebo mají místo ní protézu, si zvykli podávat levou ruku převrácenou dlaní, takže ji můžeme přijmout pravou rukou. Žena má při podávání ruky jisté „úlevy“: **může podávat ruku vsedě a v rukavici, pokud je součástí večerního úboru**, venku i v kožené nebo pletené rukavici. Ovšem bude-li podávat ruku stejně nebo společensky výše postavené ženě, raději také vstane, aby nebudila zdání nadutosti. Svlékne-li si starší žena svou rukavici, mladší žena to musí udělat také.

Potí-li se nám ruce, nosíme v pravé kapse kapesník, do kterého si dlaň vždy před podáním ruky nenápadně otřeme. Řekneme-li v pravé kapse, je zřejmé, že vždy podáváme ruku pravou, byť jsme leváci. Je pravda, že se leváci mohou cítit diskriminováni, ale ve věci společenských konvencí rovnost neplatí.

Společensky významnější nabízejí ruku jako první. Společensky významnější osoba musí mít právo si sama rozhodnout, s kým si rukou potřese, a s kým nikoliv. I dnes bychom měli obezřetně přistupovat k ženě a vyčkávat, zda nám nabídne ruku. Totéž platí o starším a nadřízeném. **Na pracovišti podává ruku jako první nadřízený, a to i ženám a starším mužům**, třeba když je vítá ve své kanceláři. Ředitel podá ruku vedoucí odborů. Mimo pracoviště, na koncertě nebo v divadle, je ovšem společensky významnější žena, proto nabízí ruku jako první ona. U mužů to neplatí, v divadle i starší podřízený vyčká, až mu ruku nabídne šéf.

Co uděláme, když jsme společensky významnější, a někdo jako první podává ruku nám? Budeme předstírat, že ji nevidíme, nebo nezdvouřáka opravíme? Ne, naopak, co nejrychleji ruku přijmeme, a uděláme-li to bez váhání a bezprostředně, možná si toho ani nikdo kolem nás nevšimne. To je naše poslání ve společnosti: prokazovat ostatním dobro, a jestli se někdo jiný dopustí chyby, uděláme vše pro to, abychom mu pomohli chybu napravit.

Vypráví se, jak při státní večeři v Bílém domě členové delegace jednoho nejmenovaného státu vypili z misek na opláchnutí prstů (finger-bowl) vodu, protože netušili, k čemu misky slouží, i když v nich plave plátek květu růže, plátek citronu nebo snítka máty, aby bylo zřejmé, že voda není určena k pití. Američané u stolu si mohli vzápětí ve svých miskách opláchnout prsty, jednali by v souladu s pravidly etikety, ale svým hostům by připravili nezapomenutelnou vzpomínku na trapnou chybu. Zachovali se tak, jak vyžaduje empatie: vypili vodu ze svých misek s takovou samozřejmostí, že hosté vůbec nepostřehli, co se vlastně přihodilo.

Ani **plavba na jachtě** neslouží jen k rodinné rekreaci, ale pořádají se takové plavby, při kterých se utvářejí přátelské vazby mezi podnikateli v různých oborech, vlivnými osobami z oblasti místní správy, politiky, médií apod. Jde o novou sportovně rekreační disciplínu, která si získala rychle oblibu. Přesto, že jsme suchozemský národ, v každém městě už napočítáme několik námořních kapitánů. Budeme-li pozváni na plavbu jachtou, musíme zvážit některé okolnosti. Pobyť na jachtě je lákavý, ale má jeden háček: strávíme několik dní v těsném společenství osob, které třeba dobře neznáme, snad z několika večeří, večírků, obchodních schůzek. Na několika metrech čtverečních budeme spolu sdílet těsné kajuty, nepatrné toalety a koupelny, budeme trávit dny od rána do večera se stejnou společností. Může se dostavit „ponorková nemoc“, i když budeme plout na hladině. Jestli se rozhodneme, že přes tato rizika pozvání přijmeme, měli bychom se informovat, jak je to se společným vkladem, materiálním a finančním, do plavby. Měli bychom se podílet na společných nákladech za pronájem jachty, poplatky v marínách, dopravu do přístavu a zpět, kauci při převzetí jachty, nákup proviantu atd. Pokud loď patří hostiteli, máme o starost méně, ale i tak se zeptáme na společné náklady, abychom nevypadali jako „vyžírkové“.

Nu a pak už nás čeká plavba. K ní patří koupání, potápění, opalování se na palubě i na ostrovech, večere v přístavních restauracích, společné debaty. Plavba na moři je ovšem občas i riskantní záležitost, zvláště když se zhorší počasí, zvýší se rychlost větru, zvednou se vlny a ke kotvišti je daleko. Během celé plavby bychom měli respektovat nepsaná pravidla námořního života na lodi. Především, za posádku, provoz lodě a její bezpečnost odpovídá jedině a plně kapitán. Je nepřipustné mu „radit“, komentovat jeho počínání nebo přicházet s lepšími nápady. Naopak, očekává se od nás, že pomůžeme s obsluhou lodi, proto se snažíme pomáhat a plnit kapitánovy pokyny, jak nejlépe budeme umět. Jestli kapitán rozhodne, že je nutno svinout kosatku, pomůžeme ji svinout a nebudeme debatovat o tom, jestli by nebylo lepší svinout hlavní plachtu. Při přistávání u mola v maríně musíme být k dispozici, abychom přidrželi lana na zádi nebo přeběhli s mooringovým lanem na před. Posádka se může střídát s vařením, nebo má jednoho člena, který plní funkci kuchaře. Není od věci nabídnout pomoc při přípravě stravy pro ostatní, stejně tak pomáháme s úklidem paluby a kajut a vůbec nechápeme pobyt na lodi jako osobní rekreaci. Odměnou nám bude sblížení se s ostatními účastníky plavby, sžijeme se s nimi přirozenou cestou a tak naplníme smysl naší dovolené.

Kromě toho musíme dbát na nepsaná pravidla lodní plavby. Na lodích se nesmí pískat, protože pískot přivolává bouři. Ať si meteorologové o tom myslí, co chtějí, námořníci na to věří a i na jachtách se tento zvyk dodržuje. Na lodi se při přípitku nikdy neťuká sklenkami (abychom nerušili mrtvé kamarády námořníky, kteří odpočívají pohřbeni v moři), navíc na lodi se připijí vsedě, a to i na zdraví krále. Na rozdíl od těchto pravidel, která se dodržují i na jachtách, některé staré námořní tradice už vymizely. Když posádka vystupovala na břeh, jako poslední opouštěl loď kapitán, při nastupování byl zase kapitán první na palubě. Stejně tak se neudržel zvyk pozdravit na širém moři jinou loď výstřelem z děla, vybavení jachet to ostatně neumožňuje.

Někdy se sblížíme nečekaně rychle prostřednictvím mořské nemoci. Málokoho spatříme v suchozemském životě zvracet ve společnosti jiných lidí, ale na lodi to můžeme jak spatřit, tak zažít

docela snadno. Záludné pohupování lodi, zvláště stojí-li na místě, způsobuje nejprve nauzeu, žaludeční nevolnost s pocitem nucení na zvracení, a jestliže nemáme možnost vystoupit na pevný břeh, nezadržitelně pokračují další fáze „nemoci“. Lze jí částečně předcházet medikamenty, někomu pomáhá doušek rumu, ale když to přijde, tak si s tím neporadíme. Na malé lodi platí, že obsah žaludku vyprazdňujeme zásadně přes palubu do moře, snad ani britská královna by si nedovolila zvracet na toaletě, aby přenášela průvodní jevy své nevolnosti na další uživatele. Dlužno dodat, že na zád' se musíme vydat včas. Jestliže bychom vyrazili pozdě a cestou něco znečistili, je naší povinností to dát co nejrychleji do pořádku. Ostatní jsou vůči postiženému natolik ohleduplní, že se nechodí dívat na zád', „jak to jde“, ale nechají dotyčného v jeho těžké chvíli o samotě, aby se v něm ještě víc neprohluboval pocit provinilosti, byť nezaviněné. Mořská nemoc dříve či později odezní sama, vestibulární aparát se adaptuje na houpání lodi a dá nám pokoj. Pak se lehce omluvíme posádce za rozruch, který jsme způsobili, ale nerozvádíme to dál.

Kotvení v maríně je příjemné kvůli komfortu sprch, restaurací a obchodů, ale nese s sebou stejné potíže jako kempování ve stanech na společném tábořišti. Těsná blízkost jachet dává nahlédnout do soukromí vedlejších posádek, nesmí nás to ovšem svést. Posádky jachet se zdraví, alespoň úklonou hlavy, ale civění na sousední palubu, poslouchání rozhovorů, případně vstupování do zábavy sousedů, je nevhodné. Horší je večerní zábava, která u méně ohleduplných posádek znamená bezesnou noc pro pár dalších jachet v blízkosti. Večer, když marína utichne, ztišíme svoji zábavu na minimum. I běžný hovor, nemluvě o výbuších smíchu, je pro okolní lodě obtěžující. Je-li posádka rozverná a hlučná už svým složením a temperamentem, je lepší se pobavit v zahradní restauraci v přístavu a na loď se vrátit až v takové fázi únavy, že všichni jen ulehnou a usnou.

OBSAH

Lze se naučit etiketě?

Etiketa a etika

Etiketa a zdvořilost jsou slova souzvučná

Co je to „přirozené chování“?

Zoon politikon

To se mám přetvařovat?

Jaké jsou největší prohřešky vůči společenským pravidlům?

Slušnost a zdvořilost

Proměny pravidel etikety

Poděkujme králi Slunce

S ženami to není snadné

Nová potřeba pravidel etikety

Ve společnosti si nejsme všichni rovni

Tři kategorie významnosti

Jediný pevný bod – žena

Jak (se) představujeme

Muž se představí, ale žena nabízí ruku

Jsme čtyři

Nešetřme slovy

Pozor na jména

Jak se zdravíme

Podáváme ruku

Společenské rébusy

Když je muž jen doprovod

Někdy raději ruku nepodáváme

Jak líbat, a nepolíbit

Vizitky

Oslovování

Co si počít s tituly

Budeme si tykat?

Neukazuj prstem

Ruka v kapse

Dary a dárky

Nápad je víc než cena daru

Pozor, dárky se rozbalují...

Květiny

Jiná pro ženu, jiná pro muže

Hry s květinami

Jak správně předat kytici

Etiketa všedního dne

Chůze po ulici, dvě a více osob

Vcházení do budovy, vycházení

Kino, divadlo, koncert, muzikál

Šatna

Klobouk a čepice

Chůze do (ze) schodů

Deštník

Toaleta

Auto

Láhev s vodou

Žvýkačka

Cestujeme společně

Městská doprava

Cestujeme pendolinem

Sami, ale mezi ostatními

V letadle

V hotelu

V kavárně

Telefonování

Mobilní etiketa

Především nerušit

Všechno je slyšet

Notebook

Sms a e-mail

Litera scripta manet

Naše vůně je náš šat

Přitažlivá žena

Elegantní muž

I hygiena má své trendy

Šaty dělají člověka

Overdressed – underdressed

Nejsme si všichni rovni

A to nejdůležitější

Jak se obléká muž

Oblek

Konzervativní, nebo elegantní?

Jednořadový, nebo dvouřadový?

Košile a kravata

Nejdůležitější je límeček

Kravata je výrazem osobnosti

Uzel korunuje eleganci

Boty

Prádlo

Doplňky

Kapesníčky

Rukavice

Šle

Opasek

Pánská kabelka

Baťůžek

Stříbrné a zlaté doplňky

Nošení řádů a vyznamenání

Slavnostní oblečení

Vzpomínka na frak

Denní klasika: žaket

Klasická varianta: stresemann

Současný vrchol elegance - smoking

Nejběžnější večerní oděv – černý oblek

Nezapomeňme na plášť

Jak se obléká žena

Šaty a sukně

Kostým, sako

Kalhoty

Halenky, blůzy, topy

Boty

Prádlo

Slavnostní oblečení

Business dress

Šedý, nebo černý?

Sandály ovšem nikdy

Ideální je kostým

Doplňky

Společenské stolování

Zasedací pořádek

Pravidla platí pro všechny typy stolů

Jak se zorientujeme

Host nepřišel, nebo dokonce přišel někdo navíc

Prostírání stolu

Talíře

Přibory

Sklenice

Výzdoba stolu

Servírování a obsluha

Pořadí chodů

Jak správně stolovat

Co s ubrouskem

Pečivo

Plody moře

Polévky

Jak zacházíme s příborem

Orientální hůlky

Překládáme si sami

Kosti na talíři

Sklenice

Moučníky

Sýry

Fondue

Ovoce

Káva a čaj

Párátka

V restauraci

Přicházíme do restaurace

U stolu

Objednávání jídel

Objednáváme si víno

Společenské stolování

Vyrovnááme účet

Jak být příjemným společníkem

Co je tabu

Běžné společenské příležitosti

Rodina doma

Začněme co nejdříve

Stolování v rodině

Péče o oblečení

Rodina jde do společnosti

Návštěva

Co na sebe

Co s sebou

Co znamená přijít včas?

Umění být host a hostitel

Servírujeme občerstvení

Přijímací pohovor

Vystihněme firemní kulturu

Úsměv a jistota

Hovoříme i tělem

V kanceláři

Nejen kolegové, ale i přátelé

První den

Šéf, nebo gentleman?

Kdo navrhuje tykání

Ohleduplnost na pracovišti

Jak s minoritami

Firemní večírek

Předávání cen

Loučíme se se zaměstnancem

Slavnostní rodinné události

Svatba

Zásnuby

Velká, či malá svatba?

„Den, kdy budu nejkrásnější“

Svatební den

Přicházíme na obřad

Začíná svatební hostina

Oslavy narozenin a svátků

První oříšek: koho pozvat

Hosté přicházejí

Zkouška dospělosti

Gaudeamus igitur

První schůzka

Návštěva v nemocnici

Poslední rozloučení

Na co musíme myslet

Smuteční projev

Jak dlouho zachovávat smutek

Jdeme na pohřeb

Pracovní společenské události

Snídaně a brunch

Pracovní oběd (business lunch)

Kdo je hostitel

Co na sebe

Hostitelkou je žena

I obchodní oběd je společenská událost

Pracovní schůzka

Připravme se, abychom mohli pochválit

Šetříme čas

Jedeme na veletrh

Podpisy smluv

Slavnostní společenské události

Jak číst pozvánky

Co znamenají zkratky na pozvánkách?

Slovo musíme dodržet

Sami, nebo s doprovodem?

Jak psát pozvánky

Co na sebe?

Recepce

Dobře se bavit znamená dobře naslouchat

Jez do polosyta, pij do polopita

Banket

Nejdříve se seznamujeme

Nejslavnostnější stolování

Raut

Buffet lunch

Réveillon

Garden party

Snídaně v trávě

Dostihy, golf, jachta

Ani na dovolené nemá etiketa dovolenou

Kohoutí ocas

Vernisáž, křest

Matiné

Číše vína

Čaj o páté

Party, večírek, mejdan

Ples

Ideální příležitost pro velkou večeří

I tanec má svá pravidla

Přípitky a proslovy

Čím kratší, tím lepší

Proslovy nikdy nečteme

Jak bojovat s trémou

Nehody ve společnosti

Vyhýbáme se nástrahám

Musíme si pomáhat

Neuklízíme ani po sobě

Kouření a alkohol

Cigarety a doutníky

Alkohol

Setkáváme se s významnými osobnostmi

Jdeme na akci za účasti VIP

Jak oslovit ministra

Jdeme do sídla VIP

VIP bude náš host

Připravujeme návštěvu

Na co nesmíme zapomenout

VIP přijíždí

Jednání s VIP

Banket na počest VIP

Kontakty se světem

Euroatlantický prostor

Východní Asie

Islámské státy

Jiné kultury nás obohacují